

Bir İfsad Hareketi Olarak Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi-8

2011 İSTANBUL SÖZLEŞMESİ VE 6284 SAYILI YASA AİLEYE VE MAHREMİYETE AÇILAN BİR SAVAŞ İLANIDIR^(*)

“Sırrın senin esirindir;

sırrını açıkladığın zaman sen onun esiri olursun”.

Hz. Ali

Prof. Dr. Burhanettin Can

GİRİŞ

6284 sayılı Aileyi Koruma (!) Yasası, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi ve 2011 İstanbul Sözleşmesi referans alınarak hazırlanmıştır. Tüm bu yasa ve uygulama yönetmeliklerinde kullanılan dil, kavramlara yüklenen anlamlar, kavramlara yapılan vurgular ve şiddet kavramına çizilen çerçeve bir **psikolojik savaş** mantığının ürünü olup aile yapımıza, toplumsal yapımıza, kültür ve medeniyet kodlarımızla, ahlak sistemimize ve **mahremiyet kodlarımıza** her yönde açılmış **bir savaş ilanıdır**.

Bu çalışmada, İstanbul sözleşmesi ve buna dayanarak hazırlanan 6284 sayılı yasa üzerinden mahremiyet ve sır konusu ele alınıp incelenecektir.

KAPİTALİZMİN ÖNÜNDEKİ EN BÜYÜK ENGEL: AİLE

Aile insanlık tarihinin başından beri var olan bir sistem, bir yapı olarak kapitalizmin her şeyi metalaştırıp ticari bir araca indirgemesine direnen en önemli yapılardan biridir. Kendi iç düzeni, mahremiyet anlayışı, tüketime karşı direnci, iç dayanışması, akraba ve komşuluk hukuku inşa edip bireyselleşmeye direnmesi, kapitalizmin arzu etmediği, istemediği ve hiç hoşlanmadığı bir durumdur. Kendi içinde üretim yapabilen, gerektiğinde kendi yağı ile kavrulabilen bu sistem, yol boyu kapitalizmin, kapitalist teorisyenlerin ve onlarla iş birliği içinde olan komünistlerin, hep hedef tahtası olmuştur. *Aile denilen kutsal bir yapıyı yıkmak isteyen, doğan çocukları ailelerin elinden alan, komünizme karşılık hemen hemen eş zamanlı aileye savaş açan bir kapitalist yaklaşım, bugün daha net görülmeye başlanmıştır.* Dün komünizmi, aileyi yıkmakla eleştiren kapitalist blok, bugün komünizmin kullandığı mantık ve yaklaşımı daha estetik, daha cazip metod ve vasıtalarla bizzat kendisi icra etmektedir.

Kapitalizm, anneliğe ve aile mahremiyetine bugün çok şiddetli bir savaş açmıştır:

(*) Umran Dergisi, Ocak 2020, Sayı: 305

“Weber: Akılcı kapitalizmin gelişiminin önünde en büyük engel ailedir. Özellikle birleşik akraba grubu (hısımlar) ilişkileri kapitalizmin gelişimini boğar.”
“...Protestanlığın büyük başarısının ardında ‘hısımlığın prangalarını parçalaması’ yatar”.

“Levy: “Modern sanayi ve geleneksel aile karşılıklı olarak birbirleri için yıkıcıdır.”
(1, 2)

Türkiye’nin bu savaş ilanını görmesi, ona göre tedbir alması gerekmektedir.

Bugün Kapitalistler tarafından ailenin kontrol edilmesi, mahremiyet ve sır perdesinin kaldırılması, öncelikli hedef haline getirilmiştir. **Jack Goody**’ye göre, ailenin kontrol edilme isteğinin üç temel amacı vardır:

“Ailenin kontrolü; hem toplum sosyolojisinin, hem ekonominin hem de nüfusun kontrolü demektir.” (1, 2)

Kapitalistler, Aileyi üretimden tüketime geçirerek kârlarına kâr katmak ve ekonomik kazanç elde etmek istemektedirler. Vahşi kapitalizmin çarkları arasında ezilen anne ve babalar, tek ya da iki çocukla hatta çocuksuz kalarak Kapitalistlerin, dünya nüfusunu kontrol etmelerine hizmet etmiş olmaktadır. Böylelikle otomatik olarak toplum sosyolojisi kontrol edilmektedir. Ailenin rahatça kontrol edilebilmesi için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi ortaya atılmış ve bu yıkım projesi, küresel bazda yasalarla koruma altına alınıp tüm dünya insanlığına dayatılmış/dayatılmaktadır.

Rockefeller’in, zoolog Kinsey’in 1948 ve 1953 raporları ile birlikte başlattığı süreç, bu açıdan tekrar okunmalıdır. Kendilerine **“seçkinler/elitler”(!)**, **“insanüstü ırk”(!)** diyen bu sınıf, kendilerinin dışında olan kesimi, **“atık”/“ıskarta”/ “gereksizler”** olarak görmekte ve nesillerinin tüketilmesini veya toplam nüfuslarının **“500 milyonun altına çekilmesini”** istemektedirler. Bu yaklaşımın doğal sonucu **“seçkinler/elitler”** dışındaki sınıf için **aile** istenmemektedir(1-4). Wendy Brown, Soykütük Teorisi ile (*“Soykütüğün baş dönmesi”*) Allah’a, ahlaka, aileye, helâla, nikâha, edebe, erdeme, namusa, şerefe, merhamete, doğruluğa, paylaşım, ibadete ve **“seçkinler/elitler”** dedikleri zümrenin *dışındaki tüm insanlığa savaş ilan etmektedir* (1-4):

“Evrime göre, insan maymunluktan iki ayaküstünde durmaya başladığı Neandertal döneme geçtiğinde ne Tanrı’yı biliyordu, ne ahlaki, ne edebi, ne paylaşmayı, ne haramı, ne helali, ne nikâhı ne de diğer erdemleri. Tarih içinde ihtiyaç duydukça siyaseten keşifler yaptı ve bunları üretti.

Ürettiklerinden en büyük ve tehlikeli olanı Tanrı’ydı. Tanrı ve diğer değerler (ahlâk, namus, şeref, merhamet, doğruluk, paylaşım, aile vs.) SANİDİR, uydurmadır, uydurulmuşlardır. Bu sanılar “kazancınızı fakirlerle paylaşın” diyerek sermayenin birikmemesine, “doğruluk dürüstlük” diyerek kişisel gelişimin engellenmesine, “ahlâk,

namus, şeref” diyerek pazarların gelişmemesine, “ibadet” diyerek zaman israfına, “zulüm etmeyin, öldürmeyin” diyerek milyonlarca miskinın korunmasına sebep oluyordu.

Yani Tanrı insanın paçalarından tutup onun ilerlemesini, GÜÇ elde etmesini engelleyen bir SANİydi.

İnsanın ilerlemesi ve yeryüzüne hâkim olmasını sağlayan aç gözlülüğü, hırsı, tamahkârlığı, tecavüzkâr oluşu, sınır tanımaz hadsizliği, bencilliği, zalimliğiydi.

Modern keşiflerin ve büyük sanayileri kuran sermayenin temeli korsanlık, sömürü, hırsızlık, gasp, talan ve yağma ile biriken servetlerdi. Bunlar Tanrı'nın tavsiyelerini dinleyerek yapılamazdı. Biz Tanrı'ya karşı sorumluluklarımızı reddederek 200 yıldır dünyanın efendisi olduk.

Ancak bu efendilik uzun süre gitmeyecek. Çünkü Tanrı'yı reddetmek bizi amaç boşluğuna düşürdü. Bu nihilizmdi. Kişinin, “yaşamın anlamsız” olduğunu düşündüğü ilk Nihilizm döneminin ardından Nihilizmin yıkıcı dönemi gelecek;

o dönem de “karşısındaki yaşamının anlamsızlığı” dönemi olacak ve

bu korkunç bir boğuşma ile neticelenecek.

Bu aşamadan sonra, hâlâ dünyanın patronu olmak için Tanrı'yı ve Ona karşı sorumluluklarımızı reddetmek yetmeyecek: Bundan sonra Tanrı'dan geriye kalan hayaleti/hortlağı da yok etmeliyiz. Vurmamız gereken hedef, ahlâktır.

Soy kütüğümüze dönmeli, kılavuzluğumuzu neanderthal insana yaptırmalıyız. Ne zaman şüpheye düşsek ona dönüp bakmalı, onda olmayana düşman olmalıyız.

‘...Bu zorunlu ilişkinin sonuna geldik; zenginlerin, çalıştırmak ya da savaştırmak için fakirlere ihtiyacı yok artık, onların yapay zekâlı robotları var.’ ” (1-4)

Ahlâkın, ailenin, helâlin, nikâhın, edebin, erdemin, namusun, şerefın, merhametin, doğruluğun, paylaşımın, ibadetin yok olması için mahremiyet ve sırrın yok olması, her şeyin soyguncu, tefeci zümrenin bilgisi ve kontrolü altında olması gerekmektedir.

Kendisini “seçkinler/elitler” (!), “insanüstü ırkın” (!), “süper insanların” temsilcisi ve sözcüsü olarak gören İsraili Eşcinsel Prof. Harari, “Homo Sapiens”, “Deus”, “21. Yüzyılda 21 Ders” adlı kitaplarında değişik vesilelerle, “geleceğin süper insanı”nın önünün açılması gerektiğini ifade etmektedir:

“...İnsan hakları ya da insan eşitliği, en güçlü insanları hadım ederek süper insanların gelişmesinin önüne geçilebilir, hatta bunlarla Homo Sapiens'in bozulmasına ve soyunun tükenmesine bile neden olabiliriz.”

...Eğer seçkin bir millet insanlığın gelişimine devamlı ön ayak oluyorsa onu, insan türünün evrimine bir katkı sağlamayan diğerlerinden üstün tutmalıyız.”

...Nasıl ki Homo Sapiens (bugünün insanı) maymunlara ya da neanderthale “ne istersin” diye sormamışsa, geleceğin süper insanı “Homo Deus” da bugünün insanı Homo Sapiens’e kanunları yaparken, “Ne düşünüyorsun, ne istersin?” diye sormayacak.”(5)

İsrailli eşcinsel Harari, “Süper Seçkinler” ve “gereksizler” tanımlaması yaparak “gereksizlerin”, “bütün acımazlığına rağmen” tasfiye edilmelerinin bir zaruret olduğunu açık bir şekilde ifade etmekten çekinmemektedir(5):

“...Askeri ve ekonomik olarak vazgeçilmez olan yoksullar yerine kendi çıkarları için hareket eden 20. yüzyıl elitleri, 21. yüzyılda üçüncü sınıf insanları taşıyan vagonları (her ne kadar acımasız olsa da) tamamen geride bırakmak ve sadece birinci sınıfla geleceğe doğru ilerlemek istiyorlar...”

...Sıradan insanlar da Robot-İnsanların becerileri karşısında işlevsiz kalacaklar ve egemenler; atları attıkları gibi gereksiz insanları da bir kenara atacaklar.”(5)

Harari’ye göre “gereksiz insanların” çöplüğe atılmasının yolu, onların nüfuslarının azaltılması, aile hayatının ortadan kaldırılması, “Süper Seçkinler” için “gereksizlere” ilişkin her türlü bilginin depolanması, mahremiyet ve sırrın ortadan kaldırılmasıdır (Harari ile Davos’ta, Dünya Ekonomik Forumunda yapılan röportaj, 2018):

“Harari: ...İnfo teknoloji ve biyoteknolojinin birleşmesi ile ilgili en önemli buluş, beyindeki ve vücuttaki biyokimyasal süreçleri bir bilgisayarın saklayabileceği ve analiz edebileceği elektronik sinyalleri dönüştüren bir **biyometrik sensördür** .

Siz internette gezinirken, video izlerken ya da sosyal medyada özet akışlarınızı kontrol ederken; bu algoritmalar göz hareketlerinizi, kan basıncınızı ve beyin aktivitelerinizi izleyebilecekler ve bilecekler.

“...Bilim evrimin yerini doğal ayıklanma ile akıllı tasarım ile değiştiriyor. **Bulutların üstündeki Tanrının akıllı tasarımı değil, bizim akıllı tasarımı ve bulutlarımızın akıllı tasarımı.**” (5)

Bu nedenle insanlığın tarih boyunca biriktirdiği değerlere, sahip olduğu dinlere, ahlâk sistemlerine, örf, adet, gelenek, görenek ve törelere, toplumsal dayanışmaya, akrabalık ilişkilerine, komşuluk ilişkilerine merhametsizce saldırılmakta ve itibarsızlaştırılmaktadır. Olacak, vuku bulacak olanların doğal olarak meydana geldiğine ya da gelmesi gerektiğine, bir yanlışlığın olmadığına insanları inandırarak sonucu kabul ettirmek istemektedirler. Yapmak istedikleri katliamın, zulmün normal, doğal olduğunu, insanlara şimdiden inandırmak hatta sürece ortak yapmak için gayret sarf etmektedirler

Tüm dünya insanlığına uygulanmak istenen pis operasyon, kendilerini “Tanrı ilan eden(!)” azınlık bir grubun eseridir. İsraili, Siyonist eşcinsel Harari’nin, Homo Deus kitabında “**Tanrı olmak istemek değil, Tanrı olmak istememektir ahlâksızlık**” demesine bu açıdan yaklaşılmalıdır (1,4,6).

Davostaki röportajında Harari’nin sorulan bir soruya verdiği cevap, “seçkinlerin”(!)/“elitlerin”(!)/ “insanüstü varlıkların”(!)/“Küresel sermaye sahiplerinin” **mahremiyete olan düşmanlıklarının** en güzel göstergesidir(5):

«Belki de bu noktada en önemli değişim (değiş-tokuş) “sağlık hizmetleri”nde olacak. Bugün bahsettiğimiz en önemli şey “mahremiyet”. Onunla sağlık arasındaki değiş-tokuş. Daha iyi bir sağlık karşılığında, beyninizdeki ve bedeninizdeki olup bitenlerin bilgisine erişilmesine izin verir misiniz?

Benim tahminim “sağlık” kazanır. İnsanlar sağlıkları için mahremiyetlerinden vazgeçebilirler, belki de birçok yerde seçenekleri de olmayacak. Eğer bedenlerinin içinde olup bitene, erişime izin vermezlerse sigortalanamayacaklar.”(5)

Mahremiyete, sır saklamaya niçin bu denli bir savaş ilan edilmiştir? Mahrem olanda, onları korkutan ne var?

Öyleyse mahremiyet nedir?

MAHREMİYET VE SIR

“**Mahrem- Mahremiyet**, Arapça **h-r-m** kökünden türemiştir. “Örtmek, gizlemek, başkalarından esirgemek; ayırmak, tecrit etmek” mânalarındaki haramu(m) olan **harem** kelimesi Arapça’da “**korunan, mukaddes ve muhterem olan şey veya yer**” anlamına gelmektedir(7). “**Özünde yasak olma, yasaklama, sınır koyma, mahrum bırakma anlamlarını barındırmaktadır.**” Haram, harem, harim, ihram, muharrem kelimeleri de aynı kökten gelmektedir. Harem, bir boyutu ile yasak olan mekânı ifade etmektedir. “Harem, herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer demektir”. “Harem, hane içerisinde özel/mahrem alana karşılık gelmektedir.” “Ev, konak ve saraylarda kadınlara ayrılan bölüm demektir.” “Saygısız davranışların men edildiği, daha çok ibadet amacıyla gidilen Mekke, Medine, Kudüs ve Halil şehirleriyle buralardaki kutsal mekânlara da **harem**” denilmektedir.”(7-13)

Mahremiyet, özünde, “*Kim kimi görebilir, kim kime yakın olabilir?*” Kim neyi, ne kadar, ne zaman bilmelidir? soruları üzerine inşa edilen “**sırlar ve sınırlar**” dünyasıdır. “Mahremiyet, paylaşılmak istenmeyen, başkasından sakınılan, korunan, gizlenen, **sır** olarak kabul edilen her şeyi kapsar.” Dolayısıyla kişinin, ailenin, toplumun, devletin özel dünyasına ait bir kavramdır. Mahrem, yapısı gereği paylaşılmaz ve tartışılmaz. Bu nedenle “**mahrem bir sınır çizme işi olarak sınıra dahil olan ile sınırın ötesinde bulunan arasındaki ayırımıdır.**” (8-11). Koruma amaçlı bir mahrum bırakma olgusunu bünyesinde taşır. Bu mahrum bırakma, insanda

ki heva cephesinin hareket alanını kilitleme şeklinde bir olgu olup insanın fitrat cephesini koruma amaçlıdır.

Mahrem kavramı özünde, *özel, gizli, yakın, yasak, haram, sınır, mekân* kavramları ile etkileşim halindedir (8-11). Bu nedenle evin, ailenin, kişinin mahremiyetini, özel, gizli yönlerini araştırmak, merak etmek, yaymak, mahremiyet kavramının özüne ters olup ahlâkî değildir. Mahremiyet ve sırları muhafaza, ahlâk sisteminin çok temel unsurlarından biridir. **Bundan dolayı kapitalizmin teorisyenleri ahlâk sistemine savaş açmışlardır.**

İnsan ve toplum hayatına genel olarak baktığımız zaman, insanlar için *ferdi alan, aile/özel alan, akrabalık alanı, arkadaşlık alanı, komşuluk alanı, mahallelilik alanı, toplumsal alan ve kamusal alanın* etkileşim içerisinde olduğu söylenebilir. Bu zincir mahremiyetin boyutlarını ve sınırlarını bir şekilde etkileyerek belirler.

Ferdi alan üzerinde, onu içerden dışarıya doğru kuşatan *aile/özel alanından, akraba, arkadaş, komşu, mahalle, toplumsal alan ve kamusal alanına doğru* gidildikçe alanların zayıflayan bir etkisi vardır. Bu alanlar arasında ara kesitler, kesişim kümeleri mevcut olduğundan aile mahremiyet alanı üzerinde bir şekilde etkili olabilmektedirler. Aile, akraba, komşu, mahalle alt alanları, mahremiyet ile ilgili daha geniş bilgiye sahip olma ihtimali nedeniyle toplumsal ve kamusal alanlara göre daha fazla etkilidirler. O nedenle akrabalık, komşuluk hukukunun çok iyi bir ahlâkî zemine oturtulması gerekmektedir. Ahlakî zeminde meydana gelen kırılma, mahremiyet alanında çok ciddi sıkıntılara sebebiyet verebilecektir ve de vermektedir. O nedenle mahremiyet, ahlâk ilişkisi önemli bir ilişkidir.

Komşuluk hukukunun dayanışma, yardımlaşma boyutları yanında, mahremiyete uyma, onu koruma, gayriiradi olarak vakıf olunan sırları, muhafaza etme, yaymama gibi boyutları da vardır. Komşular, yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olanlardır. Komşu, mahremiyete riayet eden, sırları koruyan zapt -u rapt altına alandır. O nedenle İslam dünyasında evlerin mimarisinde, kapı ve pencereler, mahremiyet referans alınarak konumlandırıl (mıştır)maktadır(12,13).

Mekân olarak yakın olmak için bir boyutudur. Ancak komşuyu komşu yapan, dayanışma ile mahremiyet boyutudur. Bugünkü gökdelenlerde mekân olarak komşu olanlar dayanışma, yardımlaşma ve mahremiyet açısından komşu değillerdir. Gökdelenleşme ile hem komşuluk hem de mahremiyet yıkılmaktadır. Kentsel dönüşüm kapsamında binalara yerleştirilen ve günlük, haftalık, aylık kiralanabilen 1+1, 1+0 daireler, komşuluğu, mahremiyeti öldürdüğü gibi, her türlü ahlâkî yozlaşmanın kapısını da açma istikametinde bir seyir takip etmektedir.

Her bir ferdin kendi özel alanı evlilik akdiyle beraber yeni bir alan içerisinde daha “özel alan” haline gelmektedir. Evlenip karı koca hüviyetine sahip olan eşler, hem ailenin hem de karşılıklı olarak birbirlerinin özel mahremiyet ve sır alanlarını koruyacaklarına dair birbirlerine ve Allah’a söz vermektedirler. Dolayısıyla *Allah’a ve Ahiret gününe iman etmiş olanlar,*

mahrem alanda, sır ve mahrem olanlar üzerinde istedikleri gibi tasarruf etme hakkına ve yetkisine sahip değillerdir. Dinî ahkâm, koyduğu ilke ve hükümlerle bir taraftan mahremiyet alanını dış saldırılardan korurken; diğer taraftan, mahremiyet sahibinin kendi mahremiyetini de ihlal edemeyeceğini güvence altına almaktadır.

Değişen şartlara bağlı olarak mahremiyet, örf, adet, gelenek, görenek, töre ve hukukun etkisi ile daralıp genişleyebilir(8-13). Ancak mahremiyet anlayışında zamana ve mekâna bağlı olarak değişmeler olması, mahremiyetin özünde var olan, olmazsa olmaz mahrem bölgenin, sır alanının varlığını ortadan kaldırmaz. **Mahremiyette asla değişmeyen, değişmemesi gereken bir öz ve çekirdek vardır, olmalıdır. Bu da, Kur'an ve Sünnetle tanımlanan, belirlenen kısımdır.**

Mahremiyet ile **sır**, pratikte birbirini yerine kullanılmasına rağmen mahremiyetin daha geniş kapsamlı bir kavram olduğunun unutulmaması gerekmektedir (8, 9). Mahremiyetin mekânsal boyutu içerisinde sırları paylaşma yönünü göz önüne aldığımızda, “*Sır nedir, ne önemi vardır, olmalı mıdır, kiminle, ne kadar, özel bilgiler paylaşılmalı ya da paylaşılmamalıdır? Mahremiyetin duvarlarını yıkmak, geleceğin dünyasında ne getirip ne götürecektir? İnsanlara, ailelere toplumlara maliyeti ne olacaktır?*” sorularının cevapları önem kazanmaktadır.

“Sözlükte “saklamak, gizlemek” anlamında mastar ve “saklanan, gizli tutulan, bir şeyin iç yüzü, bir nesnenin özü, her şeyin en iyisi” gibi anlamlarda isim olan sır kelimesi (çoğulu esrâr, serâir) **ahlâk terimi** olarak genellikle bir kimsenin saklı tuttuğu, başkalarının öğrenilmesini istemediği, kendisine veya başkasına ait bilgiler için kullanılır. Sırrı saklamaya kitmân, vefâ; sırrı etrafa yaymaya ifşâ; yaptığı şeyleri gizleyen kimseye sırrî, denir. (7).

Râgıb el-İsfahânî’ye göre sırrın iki şekli, boyutu vardır:

1. “Bir kimsenin başka birine saklaması talebiyle söylediği sözdür.
2. Bir kimsenin sadece kendisinin bildiği, başka hiçbir kimseyle paylaşmadığı söz veya yapmak istediği iştir.” (7)

Her iki boyutta sırda sahip olan mensupların, bunları muhafaza etmesi zorunludur. Bu nedenle **sır, mahremiyet ve ifşa** arasında karmaşık, lineer olmayan bir ilişki söz konusudur. Bir kişinin hem bir başkasına ait sırları hem de kendi sırlarını, kendi öz iradesi ile yayması, sırrın mahiyetine bağlı olarak ahlâk sistemi, değer sistemi ve kültür ve medeniyet kodları üzerinde olumsuz etki edebileceğinden dolayı, yanlış ve tehlikeli bir davranıştır. Toplumsal yapıda tahribat yapacak, ahlâk, değer sistemini ve kültür ve medeniyet kodlarını zedeleyecek, yalayacak ve tahrip edecek her türlü tutum, tavır ve davranış, tahrip edici ve yıkıcıdır. O nedenle kişi, hem kendi sırlarını hem de başkalarının sırlarını ifşa etme hakkına sahip değildir. Başkalarının sırlarını da öğrenmek için **tecessüs etme hakkına** sahip değildir (49 Hücurat 12).

Kur'ân-ı Kerîm'de sır kavramı, yaklaşık olarak 33 âyette geçmektedir. Sır, mahrem, gizli kavramlarının geçtiği ayetleri, aşağıdaki gibi tasnif edebiliriz:

- **Allah Kalplerde Olanı Bilir** (2/77, 235, 284; 3/5, 154; 5/109; 6/3,73; 9/78; 10/61; 11/5; 13/9-10; 14/38; 16/19, 23; 20/7; 21/4; 25/6; 27/25; 28/69; 34/3; 41/12; 43/80; 49/18; 60/1; 64/4; 66/3; 67/13; 100/10).
- **Hesap Günü Hiçbir Şey Sır Olarak Kalmayacak** (69/18; 86/9-10; 100/11).
- **İnsanın Sır Saklaması, Sırları Araştırmaması, Tecessüs Etmemesi Gerekir** (49/12; 58/10; 66/3).
- **İman Edenlerin Sırdaş Edinmemesi Gereken İnsan Unsurları** (2/76-78; 3/118-119; 9/16).
- **İnsanın Gizlenmesi Gereken Yerlerini Açmak** (7/20-27).
- **Kitapta Olanı Gizlemek** (2/159-160,174; 3/187; 9/9).
- **Açık ve Gizli Tebliğ Etmek** (71/9-10).
- **Malların Gizli, Açık Olarak İnfak Edilmesi** (2/274; 13/22-24; 14/31; 16/75; 35/29; 36/76).
- **Nefislerinde Gizlediklerinden Dolayı Pişman Olacak Olanlar** (5/52).
- **Peygambere Açıklamayıp Gizli Tuttukları Şey** (3/154).
- **Gizli Konuşmalarında Hayır Olmayanlar** (4/114).
- **İman Etmeyenlere Karşı Olan Sevgiyi Gizlemek** (60/1).
- **İyi Kadınlar Mahremiyeti Korurlar** (4/34).
- **Mahremiyet ve Bakışları Kontrol Etmek** (24/30-31).
- **Mahrem Vakitler** (24/58).
- **Evlenilmesi Yasak Olanlar** (4/23-24).

(Not: Burada bu ayetler bir analize tabi tutulmayacaktır.)

SIR EMANETTİR

Bu ayetleri ve ilgili hadisleri göz önüne aldığımızda bir kişinin, bir başka kişinin kendisine inarak, güvenerek verdiği, sır olarak saklamasını istediği bilgileri, başkaları ile paylaşması, toplumsal hayata açması/sosyal medyada paylaşması, yanlıştır. Sır, kişiye duyulan güven sonucu kendisi ile sadece kendisinin bilmesi, etrafa yaymaması, başkalarıyla paylaşmaması şartıyla söylendiği, paylaştığı bilgilerdir. O nedenle emanettir, ifşa edilemez; sır sahibinin rıza göstermesi, durumu değiştirmemektedir. Sırrı yaymak, kendisine verilen *emanete hıyanet etmek* demektir:

“7839 Resulullah (sas.): “**Meclisler birer emanet yeridir. Orada konuşulanlar ifşa edilemez. Ancak üç şey hariç: haram kan akıtılmışsa, haram olana ve iffete tecavüz edilmişse ve haksız yere başkasının malı alınmışsa.**”

“7840 Resulullah (sas.): “Bir adam bir adama bir söz söylese, bu söz onda **emanet-tir**, başka kimseye söyleyemez.” (14)

Mâverdî'ye göre sır “mal emanetini korumaktan daha zor bir iştir”:

“Mal konusunda emanet ehli olan her insan sır konusunda güvenilir olmayabilir. **Sır saklamak emaneti korumaktan zordur**. Bu yüzden sır saklamaya lâıyk birini bulmak son derece güçtür. Birine sır vermeden önce onun akıllı, dindar ve ketum bir kişi olup olmadığına bakmak gerekir. Zira bunlar sırları ifşa etmeyi önleyen, güven kazandıran hasletlerdir. İnsanların gizli hallerini öğrenme peşinde koşan kişilere sır vermemek gerekir, çünkü emanete tâlip olanlar genellikle onlara hıyanet etmeye eğilimli kişilerdir. Nihayet çok sayıda insana sır vermek de doğru değildir. Çok sayıda insana sır veren kişi onların bu sırrı ifşa etmelerinden kurtulsa bile minnet altında kalmaktan kurtulamaz.”(7)

“**Emanet mümin ile aynı köktendir**”(10). Dolayısıyla emaneti koruma ile iman etme arasında özel bir ilişki vardır. Bu nedenle bir mümin emanete riayet eden, koruyan, muhafaza edendir. Emaneti ifşa etmek, yaymak hıyanet olup imanı bir zaafiyetin tezahürüdür. “**Sırrı saklamak farz ifşa etmek ise haramdır**.”(10). O nedenle mahremiyete riayet ve sır saklamak, iman edenler için korunması ve sürdürülmesi gereken çok temel bir özellik ve sorumluluktur. Allah bu sorumluluğu, Hz. Peygamberin(sav.) hanımları üzerinden tüm müminlere hatırlatmaktadır(66 Tahrim 3).

Unutulmaması gereken en önemli boyut, mahremiyet alanını zedelemenin, aşındırmanın, tahrip etmenin topluma, kamuya, değer sistemine, ahlâk sistemine, kültür ve medeniyet kodlarına yapacağı tahribatın büyüklüğüdür:

“8072- Resûlullah (sav.): “**Eğer insanların ayıp ve kusurlarını araştırırsan, onların ahlâk ve karakterlerini bozar ya da bozacak gibi olursun.**”(14)

Mahremiyet; sır, ifşa, çıplaklık, utanma, güven, ar, haya, namus, iffet, onur, şahsiyet ve vakar arasında da özel bir denklem vardır. Başkalarının gözetlemesinden, bakışlarından, özel sırlarını araştırmasından mahremiyet alanına girmek istemesinden insanlar genellikle rahatsız olurlar. O nedenle karşı cinslerle ilgili kem gözle bakış yasaklanmıştır:

“Mü'minlere söyle: «**Gözlerini (harama çevirmekten) kaçındırsınlar ve ırzlarını korusunlar**. Bu, onlar için daha temizdir. Gerçekten Allah, yapmakta olduklarından haberi olandır.” (24 Nur 30).

“Mü'min kadınlara da söyle: «**Gözlerini (harama çevirmekten) kaçındırsınlar ve ırzlarını korusunlar; süslerini açığa vurmasınlar, ancak kendiliğinden görüneni hariç**. Baş örtülerini, yakalarının üstünü (kapatacak şekilde) koysunlar. ... **Gizledikleri süsleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar**. Hep birlikte Allah'a tövbe edin ey müminler, umulur ki felah bulursunuz.»”(24 Nur 31)

Sırrın açıklanması, mahrem duvarının yıkılması ile utanma ve mahcubiyet, başkasına ve kendine güven arasında olan ilişki, fitrî bir ilişkidir. Bu yaratılışın, fitrat yasasının bir sonucu olarak vardır. İnsanlar bu kanuniyete uymadıkları zaman, toplumsal kirlenme, çürüme ve tefessüh kaçınılmaz olarak meydana gelecektir(14):

*8062-Resûlullah(sav.): “Zandan uzak durun! Çünkü Zan, sözün en yalanıdır. **Başkalarının gizli konuşmalarını yaymayın! Birbirinizin ayıplarını araştırmayın! Lüzumsuz rekabete girmeyin! Birbirinizi kıskanmayın! Birbirinize kin gütmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Ey Allah’ın kulları, Allah’ın size emrettiği gibi kardeş olun!”***

8071- Resûlullah(sav.): “Ey, dili ile Müslüman olup iman kalbine nüfuz etmemiş olan topluluk! Müslümanlara eziyet etmeyin, onları ayıplamayın! Kusurlarını araştırıp durmayın! Çünkü kim bir Müslüman kardeşinin ayıp ve kusurlarını araştırırsa, kıyamet günü Allah da onun ayıplarını ortaya çıkarır. Allah kimin ayıbını ortaya çıkarırsa, evinde bile olsa onu rezil eder.”

8074- Resûlullah(sav.): “Kim dünyada bir kulun ayıbını örterse, Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.” (14)

“Resûlullah(sav.): “Kıyamet gününde, Allah katında mevkii en kötü olacak insanlardan birisi, karısı ile haşır neşir olup da onun sırrını yayan kimsedir.”(15)

Şahsa ilişkin bir sırrın ya da mahremiyetin ifşa edilmesinin, onun, şahsiyeti, onuru, namusu, iffeti üzerindeki zedeleyici, yıkıcı, tahrip edici etkileri olacaktır. Bu da kin, nefret ve güvensizlik tohumlarının yayılmasına neden olacaktır. İbn Hibbân, Mâverdî, Râgıb el-İsfahânî ve Gazzâlî gibi birçok âlim eserlerinde, sır saklamamayı, “*Sabırsızlık ve tahammülsüzlükten kaynaklanan bir zaaf, erdemsizlik, alçaklık, bayağılık, en kötü hal, hatta karakter bozukluğu ve hıyanet olarak değerlendirmişlerdir.*” (7)

SONUÇ: İSTANBUL SÖZLEŞMESİ VE 6284 SAYILI YASA VE YÖNETMELİĞİ MAHREMİYETE AÇILMIŞ BİR SAVAŞ HALİDİR!

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi insan ve toplum hayatına genel olarak baktığımız zaman, insanlar için ferdi alan, aile/özel alanı, akrabalık alanı, arkadaşlık alanı, komşuluk alanı, mahallelilik alanı, toplumsallık alanı ve kamusal alan ile etkileşim içerisinde. Evlilikle birlikte ferdi alan, aile hayatı ya da “özel alan” olarak da tanımlanan yeni bir alan tarafından kuşatılmakta ve ferdi alanı kısıtlamakta, daraltmaktadır ve fakat yok etmemektedir. Bu noktada önemli olan ferdi alan ile aile alanının çatışmaması, uzlaşması, birlik ve beraberliğin korunmasıdır. Evlilik, farklı ve fakat birbirini tamamlayan, besleyen fitratlara sahip kadın ve erkeğin, mizaç ve fitrat farklılığına rağmen bütünleşmesi, kaynaşması ve birbirlerinin eksiklikleri-

ni tamamlayarak mükemmelleşmesi olgusudur: “Onlar, sizin örtüleriniz, siz de onların örtüsünüz.” (2 Bakara 187)

İman etmiş olmak, evli olmuş olmak, insanın beşeri zaaflarının ortaya çıkmayacağı ve aile ortamında **gerilim** meydana gelmeyeceği anlamına gelmemelidir.

Beşeri zaaf lar sonucu öfkelenen tarafların ilk başvuracağı, şikâyet edeceği yer, yukarıdaki alanlar zinciri içerisinde neresi olmalıdır?

İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Yasa ve uygulama yönetmeliğine göre, en küçük bir gerilim/”şiddet” halinde veya “olması” ya da “olma ihtimali” muhtemel bir gerilim ortamında, devletin ilgili makamlarına haber verilmesi, ihbar yapılması istenmektedir. Şahıs şikâyetçi olmasa bile şahsa rağmen dava açılması istenmekte; şikâyet edenlerin şikâyetlerini geri çekmesi halinde dava kamu davasına dönüştürülmekte ve devam ettirilmektedir:

“İstanbul Sözleşmesi Madde 55 – Ex parte (nizasız) ve ex officio (re’sen) yargılama 1-Taraflar, ... **mağdurun ifadesine veya şikâyetine bağlı olmaksızın ve mağdurun ifadesini veya şikâyetini geri çekmesi durumunda dahi devam edebilmesini temin edeceklerdir.**”

İstanbul Sözleşmesi’ne göre yargıya intikal eden tüm bilgiler, üye devletlerle, ilgili tüm kuruluşlar ile **sivil toplum örgütleri** ile paylaşılacak ve üye devletlere düzenli rapor verilecek ve bunlar da sürece müdahil olacaklardır:

“Madde 9 – Sivil Toplum Kuruluşları ve Sivil Toplum

*Taraflar kadınlara karşı şiddet uygulanmasıyla mücadelede aktif bir rol oynayan **sivil toplum kuruluşlarının** çalışmalarını her düzeyde takdir ve teşvik edecek ve destekleyecek **ve bu kuruluşlarla etkili bir işbirliği gerçekleştirecektir.**”*

“5- GREVIO, Sözleşme’nin uygulamasıyla ilgili bilgileri, insan haklarının korunmasıyla görevli ulusal kurumlar yoluyla olduğu kadar sivil toplum kuruluşlarından ve sivil toplumdaki da edinebilir.” (Ayrıca bak: Madde 7,10, 11,13, 18, 44, 66,67, 68).

İstanbul Sözleşmesi, her ülke içerisinde bir ihbar, ifşa mantığı ve sisteminin inşa edilmesini istemektedir (Madde 27, 28).

Uluslararası mevzuatın bağlayıcılığı göz önüne alındığında mahremiyetin ve sırların ifşa edilmesi olgusunun, 6284 sayılı Yasa ve uygulama yönetmeliğine nasıl yansıdığını incelemek, geline noktanın görülmesi ve değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Gerek İstanbul Sözleşmesi’nde ve gerekse 6284 sayılı Yasa ve uygulama yönetmeliğinde, aile içerisindeki küçük bir gerilim halinde, insanları ihbar yapmaya iten en temel etkenlerden **biri, şiddet tanımlarındaki belirsizliktir** (6284 sayılı Yasa Madde 2-1-d-ğ, Madde 7-1). 6284 sayılı Yasa Madde 2-1- d-ğ ve Madde 7-1’de geçen “**sonuçlanması muhtemel hareketleri**”, “**özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren**”, “**şiddete maruz kalma tehlikesi bulunan**

kişiyi” ve “şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri”, şiddet “uygulama tehlikesi bulunan kişileri”, “şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilir.” ifadelerindeki muğlaklık ve keyfilik, ihbar yapılmasını kolaylaştırmakta ve yaygınlaşmasına sebebiyet vermektedir.

Yukarıdaki ifadelerin aynısı veya benzerleri, 6284 sayılı Yasanın uygulama yönetmeliğinin 3. ve 4. maddelerinde yer almaktadır.

Öfke içerisinde ihbar yapanlar, iş resmîyete intikal ettikten ve kamu davasına döndükten sonra, ya genellikle, iddialarını ispatlamak için kendilerine gerekçe üretmeye, gerilimle ilgisi olmayan senaryolar düzenleyip aile sırlarını ifşa etmeye ve mahremiyeti yıkıp yok etmeye başlıyorlar ya da, şikâyetlerinden vaz geçmek istiyorlar. Bu ikinci kısım imkânsız olduğu için şikâyetle birlikte nasıl sonuçlanacağı belli olmayan bir geçici hal dönemi otomatik olarak başlıyor.

Mahremiyetin ifşası boyutu, sadece devlet kurumları içerisinde hapis olunan bir olgu olmaktan çıkıyor, olay, yasanın öngördüğü “**şiddet önleme ve izleme merkezleri**”ne (ŞÖNİM) intikal ediyor (6284 sayılı Yasa, Madde 14,15,16; Yönetmelik, Madde 5, 7, 8 ,9, 35, 40, 42). Bu bilgiler, İstanbul Sözleşmesi gereği İstanbul Sözleşmesi’ni kabul eden ülkelerde şiddet vakalarını izleme, kaydetme, değerlendirme, gözetleme, kontrol etme ve raporlandırma yapmakla görevli birime (GREVİO), ŞÖNİM ve GREVİO ile işbirliği içerisinde çalışan iç ve dış sivil toplum örgütlerine (STK) rapor edilerek bildiriliyor. Böylece aile ile ilgili tüm mahremiyetler, sır olmaktan çıkıp İstanbul Sözleşmesi’ni imzalayan tüm ülkelerin bildiği bir olgu haline dönüyor.

Sonuçta “Kapitalizmin Önünde En Büyük Engel: Aile” başlığı altında Weber, Levy, Jack Goody, Wendy Brown ve Harari’den yaptığımız alıntılardaki amaç gerçekleşmiş oluyor, aileler çözülüyor ve yıkılıyor. Kapitalistler servetlerine servet katarken, Türkiye kaybediyor.

Öyleyse, İstanbul Sözleşmesi ve bunu referans alarak hazırlanan tüm yasalar feshedilmeli ve yasalar kendi kültür ve medeniyet kodlarımıza göre yeniden yapılmalıdır.

İhbarları kolaylaştıran temel etkenlerden biri de, “Koruyucu Tedbir Kararının” uygulanması için ihbar edenden “**delil veya belge**” istenmemiş olmasıdır:

*“6284 Madde 8 – (3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için **şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz.** Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir...” (Ayrıca Yönetmelik Madde 6,12,30).*

Bu yaklaşımlarla, yasanın amacında var gözüken şiddeti önleme yerine, şiddetin daha da yaygınlaşmasına ve şiddetlenmesine sebebiyet verilmektedir.

İhbarları kolaylaştıran temel etkenden bir diğeri de, “**arabuluculuk sisteminin**” olması, her şeyin yargı yoluyla, kanun kuvveti ile çözüme kavuşturulması, yaklaşımıdır. Mahremiyeti yıkan ve sınırları geniş alanlara yayan bu yaklaşım, şiddeti daha da körüklemektedir:

“2011 İstanbul Sözleşmesi Madde 48: 1- Taraflar bu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dâhil olmak üzere, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerini yasaklamak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.”

“6284 sayılı Yasa Yönetmeliği Madde 35 – (3) ...Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilemez.”

Aile/özel alan, akrabalık alanı, arkadaşlık alanı, komşuluk alanı, mahallelilik alanı, toplumsal alan ve kamusal alan/devlet tarafından etkilenmektedir. Aşağıdaki hadis, komşuluk hukukunu ortaya koyma bağlamında değerlendirilmelidir(14):

“8077- Ukbe b. Âmir’in kâtibi Duhayn: “ Komşularımız vardı. Şarap içiyorlardı, onlara şarap içmemelerini söyledim. Fakat vazgeçemediler. Sonra Ukbe’ye dedim ki: ‘Komşularımız şarap içiyorlar, onları men ettim ama dinlemediler, içmeye devam ediyorlar. Zabıtayı çağıracağım’. Ukbe dedi ki: ‘ Onları bırak! Peygamber (sav.)’in şöyle buyurduğunu duydum’: ‘Kim bir ayıp ve kusur görüp de gizlerse, sanki (cahiliye devrinde) diri diri toprağa gömülmekte olan bir kıızı hayata kavuşturmuş gibi sevap kazanır.’ ”(14).

Sorunlara ilk müdahale etmesi gereken alan akrabalık alanı iken, mevcut yasalara göre en son müdahil olması gereken kamusal alan/devlet, ilk müdahale eden alan haline getirilmiştir. Bununla yetinilmemiş, mesele kamu davası haline getirilerek uzlaşma ve arabuluculuk yasaklanmıştır.

Oysa insanı yaratan, onun bünyesine vaaz ettiği kanuniyetleri en iyi bilen Allah, yukarıdaki maddelerin tam tersini söylüyor ve karı-kocanın akrabalarını, hakemlik yapmaya, arabuluculuk yapmaya çağırıyor:

“(Kadın ile kocanın) Aralarının açılmasından korkarsanız, bu durumda erkeğin ailesinden bir hakem, kadının da ailesinden bir hakem gönderin. İki taraf (arayı) düzeltmek isterlerse, Allah da aralarında başarı sağlar. Şüphesiz, Allah, bilendir, haberdar olandır.”(4 Nisa 35)

Bu arabuluculuk, uzlaştırma sistemi, aile mahremiyetinin, komşuya, mahalleye, toplumsal ve kamusal alana yayılmadan çözüm için oluşturulan, oluşturulması gereken bir yaklaşım tarzıdır.

(Şiddet kavramı, ayrı bir araştırmanın konusu olmakla beraber) Aşağıda Hz. Peygamber (sas.) zamanında vuku bulmuş iki vakayı, konumuzun daha iyi anlaşılabilmesi açısından değerlendirmekte fayda vardır. Vakalardan biri **fiziksel şiddetle** ilgili diğeri de bugünkü tabirle **sözlü ve psikolojik şiddetle** ilgilidir:

1-Vaka: Sahabeden Sabit b. Kaysb. Şemmas karısını döverek kolunu kırmıştır. Karısı Cemile binti Abdullah b. Übeyy'in erkek kardeşi, Rasulullah'a (sas.) gelerek şikâyetle bulunmuştur. Rasulullah, Sabit'i çağırmış ve kendisine karısını niçin dövdüğünü sormadan *“Eşinden alman gereken muhâlea bedelini (Kadının, kocasından ayrıma talebi karşılığı ödeyeceği parayı) al ve onu serbest bırak.”* buyurmuştur. Sabit “peki” diyerek kabul etmiştir. “Kadına da, bir hayz süresi beklemesini ve sonra ailesinin yanına dönmesini söylemiştir.” (16)

Konu hakkında fazla bilgi olmadığı için yorum yapmak ve değerlendirmede bulunmak yanlış olabilir. Bununla beraber kadının erkek kardeşinin Rasulullah'a (sas.) başvurması, ailenin devreye girdiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Kadının ailesinin Hz. Peygambere (sas.) başvurması, aile içinde mesele konuşulduktan sonra sorun, kamusal alana, Hz. Peygambere (sas.) intikal ettirilmiştir şeklinde yorumlanabilir. Bu davranış Nisa 35'e uygundur. Rasulullah'ın (sas.) dövme sebebini sormaması, aile mahremiyetini koruma amaçlı olabilir. Doğrudan boşanmaya karar vermesi, aile bireylerini tanıdığından aile olarak hayatlarını devam ettirmelerinin mümkün olmadığını görmüş olmasından dolayı olabilir.

Bunlardan hangisi olursa olsun, birçok hadisinde olduğu gibi, bu vakada da **Hz. Peygamber'in (sas.) fiziksel şiddeti tasvip etmediği çok açık olarak görülmektedir.**

2. Vaka: Sahabe Lakîb b. Sabre, **“Karısının ağzının bozukluğundan şikâyetle”** Hz. Peygambere (sas.) başvurmuştur. Hz. Peygamber (sas.), ona **eşini boşamasını** önermiştir. Bunun üzerine Lakîb: **“Onunla aramızda bir beraberlik var ve bir de çocuk var.”** demiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sas.) Lakîb'e, **“Eğer onda bir hayır görürsen nasihat et, karını cariyeyi döver gibi dövme.”** diyerek fiziksel şiddet uygulamamasını belirtmiştir(16).

Bu vakada anlaşılan o ki, arabulucu sisteme başvurulmadan doğrudan doğruya Rasulullah'a (sas.) başvurulmuştur.

Her iki vakanın vuku bulma zamanları ile Nisa 35'in nazil olma zamanı arasında ki ilişkiyi bilemediğimiz için farklı yorumlara girme durumunda değiliz.

Ancak her iki vakada ortaya çıkan ana husus, “Resulullah'ın ciddi ailevi geçimsizlik hallerinde bile fiziksel şiddet uygulanmasını tasvip etmediği; onun yerine boşanmayı tasvip ettiği” gerçeğidir(15).

Bu gerçekleri bizlerden çok daha iyi bilen Diyanet ve İlahiyat camiasının, İstanbul Sözleşmesi ve buna dayanarak hazırlanmış yasalardaki tehlikeler konusunda susmalarını, konuşmamalarını, yazmamalarını ve ilgili mercileri uyarmamalarını anlamak mümkün değildir.

Oysa öncelikli olarak bu camialar, Bakara 24 ve Tahrir 6. ayetlerinde yapılan çağrıyı yerine getirmekle görevlidirler:

“Ey iman edenler, kendinizi ve yakınlarınızı ateşten koruyun ki onun yakıtı insanlar ve taşlardır, üzerinde oldukça sert, güçlü melekler vardır. Allah kendilerine neyi emretmişse ona isyan etmezler ve emredildiklerini yerine getirirler.” (66Tahrir 6)

Bu nedenle İstanbul Sözleşmesi ve bunu referans alarak hazırlanan tüm yasalar feshedilmeli ve yasalar kendi kültür ve medeniyet kodlarımıza göre yeniden yapılmalıdır.

HENÜZ VAKİT VARKEN, YARIN ÇOK GEÇ OLABİLİR!

KAYNAKLAR

1. Ahmet H. Çakıcı,
<http://ahmethakancakici.blogspot.com/2018/11/ailesiz-toplum-modern-family-ya-sonras.html>;
2. Jack Goody, Batıdaki Doğu, Alıntı 2 Nolu Kaynaktan.
3. Wendy Brown, Tarihten Çıkan Siyaset; Alıntı 2 Nolu Kaynaktan.
4. Ufuk Coşkun, Ailesiz Toplum Projesi, 18 Ekim 2018,
<https://www.milatgazetesi.com/ufuk-coskun/ailesiz-toplum-projesi/haber-182566>.
5. Noah Harari, <http://www.diken.com.tr/homo-sapiensin-yazari-harari-gereksizler-diye-yeni-bir-sinif-doguyor/>
6. Yuval Noah Harari, Homo Deus, Kolektif Kitap, İstanbul, 14. Baskı 2018; Tercüme eden: Poyraz Nur Taneli, s:53, 266, 239, 364.
7. TDV İslam Ansiklopedisi, Mahrem ve Sır Maddeleri, İstanbul.
8. Hakan Poyraz, “Mahremiyet, Mahrumiyet, Hürriyet”, Mahremiyet (Editör Nazife Şişman), İnsan Yayınları, İstanbul, 2019, S: 21-34.
9. Ali Osman Gündoğan, “Başlangıçtan Günümüze Mahremiyetin İdrak Edilişi”, Mahremiyet (Editör Nazife Şişman), İnsan Yayınları, İstanbul, 2019, S: 35-50.
10. Abdullah Kahraman, “Fıkhi Perspektiften Sırrın İfşası”, Mahremiyet (Editör Nazife Şişman), İnsan Yayınları, İstanbul, 2019, S: 79-90.
11. Ömer Türker, “İslam Düşünce Geleneklerinde Mahremiyet Kavramı”, Mahremiyet (Editör Nazife Şişman), İnsan Yayınları, İstanbul, 2019, S: 91-104.
12. Fatma Tunç Yaşar, “Osmanlı Dünyasında Mahremiyet”, Mahremiyet (Editör Nazife Şişman), İnsan Yayınları, İstanbul, 2019, S: 50-66.
- 13- Beyza Karakaya, “Osmanlı Toplumunda Mahremiyetin Sınırlarını “Pencere” Üzerinden Okumak”, Mahremiyet (Editör Nazife Şişman), İnsan Yayınları, İstanbul, 2019, S: 67-78.

- 14- Rûdanî, Büyük Hadis Külliyyatı, İz yayıncılık, İstanbul, 2013, C:111, S: 130, 157-159; Ebu Davud, Edep, 32; Tirmizi, Birr, 39; Ebu Davud, Edep 32; Tirmizi, Birr,19; Ebu Davud, Edep, 38,60; Tirmizi, Hudud, 3, Birrr, 19; İbn Mace, Mukaddime, 17.
- 15- Müslim, Nikâh, 123.
- 16- Hakkı Ünal, “Sünnet ve Şiddet”, Şiddet Krşısında İslam, DİB Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2015, S: 249-288.